

Francisco Suárez, S. J.
DE FINE HOMINIS, DISP. 7, SECT. 2¹

SECTIO II.

In quo actu consistat beatitudo essentialis imperfecta, quæ in hac vita haberi potest.

5 Priusquam sigillatim, ac exacte disputemus de singulis actibus, ac perfectionibus supernaturalis beatitudinis, quam expectamus in vita futura, oportet in hoc dubio breviter expedire omnia, quæ de imperfecta beatitudine supernaturali hujus vitæ ad hunc locum pertinere possunt: nam, cum hæc beatitudo, ut dicemus, solum consistat in actibus theologicarum virtutum, 10 et solum requirat eam perfectionem, quæ ad sanctitatem, et actualem justitiam hujus vitæ necessaria est, non oportet circa eam amplius immorari, sed solum breviter explicare in quo consistat.

1. Opinio hæretica. 15 1. In qua re duo sunt vitanda extrema. Primum fuit quorundam hæreticorum, qui dixerunt, beatitudinem hujus vitæ etiam consistere in clara visione, imo in comprehensione Dei; contra quem errorem egimus, lib. 2, de *Attributis*, cap. 8, ubi ostendimus secundum legem ordinariam, esse impossibile hominem consequi in hac vita visionem illam. <col. b>

2. Opinio etiam improbat. 20 Aliud extremum esse potest negando omnino dari aliquam beatitudinem in hac vita, etiam imperfectam, quia in hac vita nihil est stabile, aut permanens; beatitudo autem esse debet bonum durabile; sed hoc licet ad modum loquendi spectet, probandum non est, quia in hac vita potest esse conjunctio Primo.

SECTION II.

In what act the essential imperfect happiness that can be had in this life consists.

5R Before we dispute about the individual acts and perfections of the supernatural happiness which we expect in the future life one by one and exactly, we ought briefly to resolve in this question all the issues concerning the imperfect supernatural happiness of this life that can belong in this place. For since this happiness, as we will say, consists only in the acts of the theological virtues and requires only that perfection which is necessary for the sanctity and actual justice of this life, we need not devote a great deal of attention to it but only need briefly to explicate in what it consists. 10R

1. There are two extremes to be avoided in this matter. The first was held by certain heretics who said that the happiness of this life also consists in a clear vision, indeed, comprehension, of God. We deal with this error in *De Attributis* II, cap. 8, we show that according to the ordinary law it is impossible that a human being achieve that vision in this life. 15R

The other extreme can be entirely denying that any happiness, even imperfect, is granted in this life, because nothing is stable and permanent in this life. But happiness ought to be a durable good. But although this may appear a manner of speaking, this should not be approved for there can be in this life a union of the soul perfectly in ac-

The first heretical opinion.

The second opinion is also disproven.

Firstly.

¹Latin text is from Vivès edition. In some cases I have followed the 1628 edition, though I have not compared the two texts exhaustively. For recorded variants, A = 1628 edition and V = Vivès edition.

Numbers in angle brackets indicate page numbers in the Vivès edition for ease of reference, given that it is the most widely used edition.

Marginal notes are as found in the 1628 edition. Most of those, though not all and not always in the right place, are included in the Vivès edition as italicised text.

25 animæ cum Deo perfecte pro ratione hujus status, et potest
 habere rationem ultimi desiderabilis in hac vita: ergo sub ea
 Secundo. ratione habere potest rationem aliquam beatitudinis licet im-
 perfectam. Et ita loquitur D. Thomas, 1, 2, quæstione tertia,
 articulo quinto, et quæstione quinta, articulo tertio: et passim
 30 in hac materia, et Augustinus 11, de Civitat., capite duodec-
 imo, et sæpe alias, et philosophi in statu naturæ ita senserunt,
 ut patet ex Aristotele, 1 et 10, Ethicor., non est autem minus
 Tertio. sufficiens status gratiæ in suo ordine. Denique modus etiam lo-
 quendi sacræ Scripturæ favet, nam justos prædicat beatos etiam
 35 in hac vita: et Paul. 1, ad Timoth. 4, dicit quod *pietas promissionem habet vitæ, quæ nunc est, pariter et futuræ.*

2. Opinio. 2. Hinc vero dixerunt aliqui hanc beatitudinem non
 consistere in actu aliquo, imo nec, per se loquendo, in habitu, aut
 in perfusione aliqua intrinseca, sed in jure, quod interdum ha-
 40 bet homo in hac vita ad obtinendum beatitudinem vitæ futuræ,
 sive hoc jus fundetur in gratia, ut nunc fundatur, sive in ac-
 ceptatione extrinseca Dei, ut contingere posset. Et ratio reddi
 potest, quia homo non beatur in hac vita tanquam possidens
 beatitudinem; ergo tanquam tendens in illam, quæ beatificatur
 45 solum quasi per relationem quamdam, seu approximationem
 ad beatitudinem; sed in hac vita non appropinquat ad illam,
 nisi per actus obtinendi illam, ergo per hos maxime in hac
 vita beatificatur. Hæc vero sententia recedit a communi modo
 loquendi omnium sapientium in hac materia: primum enim
 50 quis constituit beatitudinem in sola denominatione extrinseca,
 quæ provenit ab extrinseca promissione, vel acceptatione Dei,
 illa enim ut sic non supponit in homine intrinsecam perfec-
 tionem; beatitudo autem formalis, de qua disputamus, esse de-
 bet formalis hominis perfectio, qua aliquo modo attingat, et
 consequatur suum finem: alioqui eadem facilitate posset aliquis
 55 dicere prædestinatum esse beatum hoc solo, quod prædestina-
 tus est, etiamsi nullam perfectionem gratiæ habeat. Itaque om-
 nium communi consensu beatitudo est aliquid in potestate nos-
 tra existens; extrinseca autem pro- <90> missio, vel acceptatio
 Secundo. non est in potestate nostra. Denique beatitudo habet rationem
 60 ultimi finis, acceptatio autem extrinseca non est ultimus finis
 noster. Quod si loquamur de intrinseca perfectione gratiæ; ha-

25R cord with the nature of this state and it can have the nature of being
 ultimately desirable in this life. Therefore, it can have some nature
 of happiness, although imperfect, under that aspect. And St. Thomas
 speaks in this way in IaIIæ.3.5 and 5.3 and *passim* in this material. Au-
 gustine also in *DCD XI*, cap. 12, and in many other places. And the
 philosophers in the state of nature also understood this, as is clear in
 30R Aristotle, *EN I* and *X*. Moreover, it is no less sufficient for the state of
 grace in its order. Finally, sacred Scripture also supports this way of
 speaking, for it declares the just happy even in this life. And Paul in 1
 Tim. 4[:8] says that ‘one pious has the promise of life which is now and
 equally of the future’.

35R 2.

Secondly.

Thirdly.

65 bitualis, quæ est semen gloriæ, poterit illa vocari beatitudo in
 semine, seu in radice: quomodo aliqui intelligunt illud Pauli,
 Roman. sexto: *Gratia vita Dei æterna*: et eodem modo di-
 70 vus Thomas, in quarto, distinctione quadragesima nona, quæs-
 tione prima, articulo secundo, quæstione secunda ad quint.,
 dicit, justum, qui non operatur, esse beatum in habitu, non in
 actu: tamen simpliciter illa non potest vocari beatitudo, prout
 75 philosophi, aut theologi de beatitudine loquuntur, quia non
 est actus ultimus, atque adeo nec consecutio ultimi finis, nec
 constituit hominem in statu, in quo aliquo modo fruatur: et
 ideo nec infans baptizatus, nec homo dormiens potest, tunc
 dici beatus, etiam eo modo, quo in hac vita beatificari potest, et
 qui aliter loquuntur, totam disputationem revocant ad modum
 loquendi, et præter omnium consuetudinem loquuntur.

Generalis
 resolutio.
 Probatur
 auctoribus.

80 3. Dicendum ergo est beatitudinem hujus vitæ consis-
 tere in actibus intellectus et voluntatis, quibus æterna felicitas
 vitæ futuræ maxime participatur. Ita docet D. Thomas, 1, 2,
 quæst. 3, articul. 5 et 6, et in 4, distinct. 4, quæst. 1, articul. 1,
 quæstiuncula 4, et 2, 2, quæst. 120, art. 4, ubi propter hanc
 causam constituit beatitudinem hujus vitæ, quam inchoatam
 vocat, in contemplatione, quæ in hac vita potest haberi de Deo:
 quod etiam docet, q. 182, art. 1, et q. 186, art. 3, ad 4, et 1, 2,
 85 q. 69, art. 2. Et idem sentit D. Augustinus, lib. de Quantitate
 animæ, capite 37, et fere toto lib. 10, q. 6, de Civit., et Gre-
 gorius 6, Moral., cap. 17 et 18, et Bernardus super Cantica, a
 Sermone 67 usque ad 72. Et ratio clara est, primo; quia felicitas
 vitæ futuræ est perfectissima; ergo, cum in hac vita non possit
 90 obtineri, illa, quæ fuerit in hac vita maxima participatio illius
 beatitudinis, erit et maxima felicitas hujus vitæ. Deinde com-
 mune est utrique statui, ut felicitas ejus consistat in Deo, et fine
 supernaturali, agimus enim de felicitate supernaturali: ergo for-
 maliter consistit in actibus supernaturalibus, quibus attingitur
 95 ille finis perfectius in utroque statu: ergo in actibus cognitio-
 nis et amoris, sed hi actus in hac vita eo sunt perfectiores, quo
 propensiores, et similiores sunt actibus vitæ futuræ: ergo in his
 consistit beatitudo hujus vitæ: nec in hac conclusione potest
 esse controversia. <col. b>

Item ratione.

3. It should, therefore, be said that the happiness of this life consists
 in those acts of the intellect and the will by which the eternal felicity of
 the future life is most participated in . . .

A general
 resolution.

100 *Primum dubium circa datam resolutionem.*

The first doubt concerning the given resolution.

Quorumdam
placitum in hoc
dubio.

40R

4.

Suadent 1.

105

Secundo.

Tertio.

110

Verior sententia.

115

Satisfit obiter
evasionibus
numeri præced.

125

130

Vide auctorem
lib. 2. de gratia c.
18.

135

4. Ut vero amplius explicetur, nonnulla dubia explicanda sunt: primo enim inquiri potest, quis sit actus intellectus, et cujus intellectualis virtutis ille, qui principaliter requiritur ad beatitudinem hujus vitæ. Aliqui censent non esse actum fidei, sed actum doni sapientiæ, quod est speciale donum Spiritus sancti proprium justorum: hoc enim actus videtur excellentior actu fidei, quia non est obscurus, sed clarus, quandoquidem in Christo, et beatis esse potest. Item actus, qui beatificat, esse debet proprius justorum; hujusmodi autem est hic actus sapientiæ, non vero actus fidei. Denique contemplatio beatifica debet esse jucundissima; hujusmodi autem est hæc, et ideo dicitur Sapient. 1, *sapida scientia*; de qua intelligi possunt laudes omnes, quæ in Scriptura de sapientia dicuntur.

5. Nihilominus dicendum est, hujusmodi actum esse actum fidei, non quemlibet, sed illum, quo anima Deum ipsum secundum divinitatem ejus contemplatur, et quoad fieri potest in hac vita simplici quodam intuitu intuetur, seu consideratur. Ita colligitur ex D. Thoma, locis citatis, et ex Augustino 1, de Trinitat., cap. 3, ubi inquit beatitudinem perfectam consistere in contemplatione perfecta, quæ est per visionem, quam in hac vita participamus, juxta id, quod Paulus ait 1, ad Corinth. 13: *Videmus nunc per speculum in ænigmate*: ubi certum est Paulum loqui de fide. Et ratio est, quia fides simpliciter est perfectior dono sapientiæ, ut plane sentit D. Thomas 1, 2, quæst. 68, art. 2, nam dona dantur ut aliquo modo adjuvent fidem, eamque perficiant, loquimur enim de donis intellectus speculativi, quæ non attingunt tam immediate Deum in se, sicut fides: unde si aliquam habent claritatem et evidentiam, non est de ipsis veritatibus fidei, nec de Deo ipso in se, sed de credibilitate veritatum fidei, quam Spiritus sanctus speciali modo confert in dono sapientiæ per altissimas causas, et per quamdam connaturalitatem ad affectum charitatis, ut latius tractatur dicto loco, aut in materia de Gratia, vel Charitate; perfectius autem est veritates divinas, et Deum ipsum immediate cognoscere, et certitudinem in his habere, quamvis obscuram, quam de sola credibilitate habere claritatem: et non

5. Nevertheless, it should be said that an act of this kind is an act of faith, not just any [act of faith] but that by which soul contemplates God himself according to his divinity and insofar as he can in this life by a certain simple intuition be intuited or considered . . .

The truer view.

140 potest esse dubium quin hoc etiam magis spectet ad <91> rationem beatitudinis, quæ debet consistere immediate in Deo ipso: donum ergo sapientiæ, et idem dici potest de dono intellectus, requiri potest ut contemplatio fidei sit in eo statu perfecta, quem beatitudo requirit, etiam in hac vita, non tamen est id, quod est præcipuum et essenziale.

Secundum dubium.

1. Sententia in hoc dubio. Arguitur pro illa auctoritate.

145 6. Secundo—Secundo inquiri potest, quis actus sit principalior, magisque de essentia hujus beatitudinis cognitio, vel amor, non enim desunt moderni qui dicant vel omnino, vel saltem principaliter consistere in intellectuali consideratione, dummodo vel per charitatem applicetur, vel charitatem pariat: et quidem D. Thomas 1, 2, quæst. 3, art. 5, etiam de beatitudine imperfecta hujus vitæ dicit principaliter consistere in contemplatione, secundario vero in actu pratico: et idem dicit in 4, et in locis citatis 2, 2, dicit essentiam vitæ contemplativæ esse in actu intellectus: requirere vero amorem ut antecedentem, vel consequentem, et ad idem potest referri Augustinus 1, de Trinitate, cap. 8. Et fundari hoc potest, quia beatitudo hujus vitæ consistit in participatione futuræ: ergo maxime consistit in majori participatione illius actus, qui principalior est in illa beatitudine: sed ille est actus intellectus: ergo in illo consistit principaliter. Minor probatur, quia in patria principalior pars beatitudinis est visio, et illi similior est cognitio, seu fides: et ideo D. Thomas, 1, 2, quæst. 4, art. 3, et omnes aiunt fidei respondere visionem. Secundo est ratio vulgaris, quia beatitudo hujus vitæ esse debet inchoata apprehensio: sed intellectus est potentia apprehensiva: ergo etiam in hac vita per illum maxime apprehendemus finem ultimum. Tertio, quia licet fides in esse moris, sive in ordine ad meritum, sit minus perfecta, quam charitas, quomodo intelligitur Paulus 1, ad Corinth. 13, tamen simpliciter in esse entis est perfectior, sicut D. Thomas 1, 2, quæst. 66, art. 3, loquitur de virtutibus intellectualibus ad morales comparatis, ita enim comparatur fides ad charitatem, est enim illa virtus intellectualis, hæc appetitiva: est ergo illa sub genere absolute perfectiori, et a potentia

Eius 1. fundam.

Secundam.

Tertium.

45R *The second doubt.*

6. Secondly, it can be inquired which act is more principal and greater concerning the essence of this happiness: cognition or love? For there is no lack of moderns who say either that it consists wholly or at least principally in intellectual consideration, provided either that it is connected to charity or acquired through charity. And, indeed, St. Thomas in IaIIæ.3.5 says concerning even the imperfect happiness of this life that it more principally consists in contemplation but secondarily in a practical act. And he says the same in IV and in the cited places from IIaIIæ he says that the essence of contemplative life is in an act of the intellect. But he requires love as an antecedent or consequent [condition]. And one can refer to Augustine, *De Trin.* I, cap. 8, for the same [view]. And it can be grounded, since the happiness of this life consists in greater participation in that act which is more principal in [perfect] happiness. But that is an act of intellect. Therefore, it consists principally in that act. The minor is proven, for in the homeland the more principal part of happiness is vision, and cognition or faith is more similar to it. And for that reason St. Thomas in IaIIæ.4.3—and everyone else—says that it belongs to faith to respond to vision . . .

The first opinion regarding this doubt. It is argued for by authority.

Its first foundation.

nobiliori, et sub ratione altiori formalis objecti: ergo in genere entis est simpliciter perfectior? ergo in illius actu principaliter consistit beatitudo hujus vitæ: nam beatitudo non respicit rationem meriti, quin potius habet rationem termini, et ultimæ perfectionis.

2. Sententia.

7. Secunda sententia extreme contraria esse potest, hanc beatitudinem essentialiter consistere in solo amore, fidem vero requiri solum propter amorem, ut necessariam conditionem ex parte objecti. Ita sentit Cano, lib. 9, de Locis, cap. 7, ubi præcipue videtur loqui de beatitudine naturali: tamen quæ adducit generalia sunt. Et fundamentum esse potest, quia amor est ultimus finis harum actionum hujus vitæ, est enim *vinculum perfectionis*, et omnium præceptorum finis, et consiliorum, omnia enim ordinantur ad perfectionem charitatis: et hic etiam verum est quod supra ex Anselmo afferebamus: affirmatur autem clarius ab Hugone de Sancto Victore, in cap. 7, de cœlesti Hierarch. *rectum ordinem esse intelligere ut ames*, tota enim contemplatio vel frigida est et inutilis, vel ad amorem perficiendum ordinanda est: ergo solus amor est tota essentia ultimi finis formalis hujus vitæ. Et confirmatur, nam solus ille discernit inter filios Dei, et filios perditionis, solus ille est forma virtutum omnium, solus denique est substantia Christianæ justitiæ: ergo solus etiam discernit inter hominem miserum et beatum in hac vita.

65R

7. The second view can be the extreme contrary: that this happiness essentially consists in love alone, but faith is required only for the sake of love, as a necessary condition on the part of the object. [Melchior] Cano thinks this ...

The second view.

Eius ratio.

8. Inter has sententias media via tenenda est, non est enim negandum quin supernaturalis cognitio perfecta, qualis in hac vita haberi potest, sit propter se necessaria, atque adeo de essentia beatitudinis hujus vitæ, quia hæc beatitudo consistit in divina contemplatione, ut omnes Patres supra citati docent: contemplatio autem essentialiter includit cognitionem. Item, quia licet cognitio fidei ad amorem deserviat, tamen etiam per se est magna perfectio humanæ naturæ, quam speciali modo conjungit suo fini ultimo, quo non unit amor: et ex parte etiam ipsius Dei pertinet ad specialem gratiam, et honorem ejus, ut per fidem cognoscatur et manifestetur: ergo est in hoc actu propria, et intrinseca ratio, propter quam per se, et essentialiter necessarius est ad hanc beatitudinem. Item hoc saltem probant fundamenta primæ sententiæ, præsertim duo

200

1. Pars veræ sententiæ. Probatur primo.

70R

8. The middle way between these views should be held. For it should not be denied that supernatural perfect cognition of the kind that can be had in this life is necessary for its own sake and therefore of the essence of the happiness of this life. For this happiness consists in divine contemplation, as all the Fathers cited above teach. But contemplation essentially includes cognition ...

The first part of the true view. It is proven, firstly.

Secundo.

205

210

Tertio. Satisfit adductis in n. 7. quatenus obstant veræ sententiæ.

priora: alia vero, quæ pro secunda afferebamus, non obstant, quia, ut supra dixi, actus, in quibus beatitudo consistit, licet in suo genere unusquisque sit ultimus et optimus, tamen se possunt mutuo juvare et invicem referri, et ita fides recte ordinatur ad amorem: tamen etiam amor non male referri potest ad fidem: potest enim aliquis recte intendere perfectionem amoris, ut melius de rebus divinis sentiat, et constantius credat. Reliqua <92> vero argumenta potius convincunt contrarium, illi enim effectus tribuuntur amori, quia est veluti ultima forma, quæ supponit fidem, quæ sine amore ad illos effectus non sufficit, sicut nec ad beatificandum: nihilominus tamen ad omnes illos intrinsece concurrat etiam fides, ut constat ex materia de gratia.

225 9. Secundo vero addendum est principalius consistere hanc beatitudinem in amore. Ita colligitur ex Patribus citatis, præsertim ex Gregorio et Bernardo, et multum etiam favet Paulus in illo loco 1, ad Corinth. 13; favent etiam aliæ locutiones Scripturæ sacræ, quas adducit Cajetanus, in quibus beatitudo tribuitur observationi mandatorum: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, Psalm. 118, et Eccles., ultim.: *Finem loquendi pariter audiamus, Deum time, et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo*: hæc enim observatio mandatorum in solo profecto actu dilectionis virtute continentur. Unde sumitur confirmatio, quia illa est præcipua forma, vel pars beatitudinis, quæ maxime rectificat hominem in ordine ad suum finem ultimum, magisque eum illi conjungit: sed hoc maxime facit in via dilectio: ergo. Denique, ut simul ad ultimam objectionem primæ sententiæ in num. 6 respondeamus, charitas est simpliciter perfectior fide, non solum in esse moris, aut meriti, sed simpliciter in suo esse entis: quæ sententia, quia pertinet ad 2, 2, non est hoc loco fuse tractanda, tamen sine dubio est magis consentanea Paulo, qui absolute loquitur: solus autem excessus secundum quid non esset sufficiens, ut charitas absolute diceretur *amor*: et ita exponunt ibi omnes antiqui interpretes, et hinc Sancti sæpissime asserunt, inter dona Dei, quæ in hac vita nobis dantur maximum esse charitatis: et scholastici autique fere ita sentiunt. Sed præsertim est hæc sententia expresse D. Thomæ, quæst. 23, art. 6, et

2. Pars veræ
sententiæ.
Probatur primo
auctoritate.

Consule autorem
in tr. de charitate
disp. 3.7.1.

75R 9. But it should be added, secondly, that this happiness consists more principally in love ...

The second part
of the true view.

1 part., quæst. 82, art. 2, et 1, 2, quæst. 66, art. 2, ubi dicit:
 250 *Una virtus est major alia secundum rationem speciei, sicut charitas fide, et spe:* et art. 3, subdit illam virtutem esse simpliciter perfectiorem alia in suo esse, et entitate, quæ excedit secundum rationem speciei, quamvis secundum quid in ordine ad amorem sit minus perfecta: et statim art. 6, ex professo probat
 255 charitatem ita superare fidem et spem.

Probatur secundo
 impugnando
 adversum
 fundamentum
 exemplis.

10. Ratione ita potest declarari, quia, vel censetur fides superare charitatem in esse entis, solum quia continetur sub genere actus, vel virtutis intellectualis, quod est perfectius, quia nobilissima species ejus excedit omnem virtu- <col. b> tem voluntatis, et hoc fundamentum (quod dialecticum est) nullius est momenti, quia non est necesse omnes species contentas sub quocumque genere altiori superare omnes contentas sub inferiori genere, ut constat manifestis exemplis: quis enim dicat actum fidei humanæ esse perfectiorem actu charitatis, hoc solo, quod est actus intellectus: imo etiam sequitur actum visionis, vel phantasiæ esse perfectiorem omni actu voluntatis, quia continetur sub aliquo altiori genere, actus enim cognoscendi, et appetendi tanquam duo genera distingui possunt, et inter illa primum est sine dubio perfectius. Item in ipso intellectu scientia, et fides distingui possunt tanquam duo genera, inter quæ scientia est perfectior: et tamen fides supernaturalis excellentior est etiam in genere entis, quam naturalis scientia: quia fides innititur in ratione formali simpliciter perfectiori, vel altiori, scilicet in prima veritate. Inter substantias etiam afferri posset exemplum, nam substantia incorruptibilis abstrahi potest ut quoddam genus sub se complectens nobilissimas species substantiæ, et tamen inde non sequitur quamcumque speciem contentam sub illo genere esse simpliciter nobiliorem omni substantia corruptibili.

10.

Item ratione
 sumpta ex
 actibus, seu
 potentiis eorum.

25 11. Denique ratione declaratur dupliciter primo, quia hæc abstractio generum, vel specierum solum fundatur in aliqua convenientia et similitudine, quæ inter res ipsas reperitur: fieri autem potest, ut res nobilissima et ignobilis inter se habeant aliquam similitudinem et convenientiam, ratione cujus convenient in aliquo genere, sub quo non comprehenditur res aliqua alterius generis, quæ in specie, et perfectione sua habeat

11.

30

medium locum inter illas, quia licet sit minus perfecta quam una, et perfectior quam alia, fieri potest, ut cum neutra habeat illam similitudinem, vel convenientiam, quam ipsæ haberent inter se. Secundo, quia genus comparatur ad differentiam, sicut potentia ad actum: fieri autem potest, ut eadem potentia, quæ est capax nobilissimi actus, sit etiam capax ignobilioris, si in modo actuandi convenient: quomodo etiam materia est capax animæ rationalis et inferiorum formarum. Unde fit ut quamvis in entitate sua hæc materia fortasse sit minus perfecta quam materia cœli, nihilominus sit capax alicujus formæ nobilioris, quam sit forma cœli, quamvis etiam sit capax aliarum minus nobilium. Ex hoc ergo capite nullum potest sumi argumentum efficax, ut fides in genere entis antepouatur charitati. Neque etiam sumi potest ex <93> nobilitate potentiæ quatenus est principium activum sui actus: nam ut omittam potentias nostras in his actibus supematuralibus concurrere ut instrumenta, ex quibus per se non potest sumi efficax argumentum: tamen etiam respectu eorum actuum, quorum sunt propriæ causæ, procedit ratio: quia in causis æquivocis, et universalibus non est necesse, ut omnes effectus causæ nobilioris superent omnes effectus causæ minus perfectæ, quia universalis causa multa complectitur, et non semper operator secundum ultimum potentiæ suæ: intellectus autem et voluntas sunt causæ æquivocæ suorum actuum, et universalia principia: et ideo non oportet ut quodcumque intellectus operatur, aliquid perfectius faciat, quam sit omne illud quod potest efficere voluntas: hoc igitur argumentum nullum etiam est.

Item sumpta ex
objectis.

12. Tandem nec ex objectis formalibus potest id colligi, scilicet, quia ratio *veri* est altior, quam ratio *boni*, nam istæ duæ rationes ita simpliciter et generatim sumptæ, comparantur ad intellectum, et voluntatem tanquam rationes adæquatæ specificantes ipsas potentias, et ideo ex nobilitate illarum rationum præcise consideratarum, recte potest colligi excessus unius potentiæ ad aliam: tamen ad habitus, seu actus, aut habitus intellectus, et voluntatis non comparantur, ut rationes adæquatæ, et specificantes, sed ut rationes genericæ, sub quibus comprehenduntur, verbi gratia, ratio veritatis evidentis, aut ratio veritatis obscuræ, et ratio boni increati, vel creati, etc. Ex quibus sumi

12.

70 possunt variæ species actuum, vel habituum, quæ inter se dif-
ferant in perfectione, atque hoc modo fieri potest, ut aliqua ra-
tio boni sit perfectior, quam aliqua ratio veri. Unde ex hoc eo-
dem principio recte colligit D. Thomas suam sententiam, quia
75 licet ratio veri et boni divini, prout in seipso est, ita se habeant,
ut ratio veri excedat aliquo modo: tamen ratio veri non ut in
se, sed quatenus ab illo ad nos dimanat, aliquid verum per tes-
tificationem et revelationem obscuram, illa, inquam, ratio veri
inferior est, quam ratio boni simpliciter: et ideo charitas, quæ
80 respicit Deum sub illa ratione boni, est simpliciter perfectior,
quam fides, quæ sub ratione talis veri in illum tendit.

*Tertium dubium.**The third doubt.*

Excluditur a
beatitudine
supernaturali via
omnis actus
intellectus,
præter fidem.

13. Tertio dubitari potest, an præter hos <col. b> duos actus
cognitionis et amoris, sit alius de intrinseca ratione, et essentia
hujus beatitudinis: et de intellectu quidem nulla est difficultas,
85 quia sicut in eo nulla est alia virtus theologica præter fidem, ita
nullus est alius actus quo attingamus Deum in se, et ideo nul-
lus alius potest esse de essentia beatitudinis, etiam imperfectæ.
Rursus in voluntate certum est reperiri in via actum delecta-
tionis, seu fruitionis, quæ oritur ex charitate, et divina con-
templatione: nam primus fructus charitatis est gaudium, 2, 2,
90 quæst. 23, propter quod dixit Gregorius, hom. 14, in Ezechiel:
Contemplativa vita amabilis valde dulcedo est, quod recte ex-
plicat et confirmat D. Thomas, 2, 2, q. 180, art. 7, tamen hic
actus non est censendus de essentia hujus beatitudinis, sed tan-
quam proprietas consequens ipsam propter rationes adductas
95 in præcedente sectione, quæ eadem proportione applicari pos-
sunt. Difficultas vero solum superesse potest de actu spei, quia
theologicus est, et attingit Deum in se, et inter tria omnino nec-
essaria ad essentialem perfectionem et justitiam hujus vitæ nu-
meratur a Paulo 1, Corinth. 13, et a Tridentino, sess. 6, cap. 7,
100 can. 3, ut ibi notat Vega, lib. 7, c. 3, qui ex Patribus confir-
mat hunc actum esse de essentia justitiæ: erit ergo de essentia
beatitudinis hujus vitæ; nam hæc maxime videtur consistere in
actuali justitia, ergo Deum. Accedit quod Augustinus, Epis-
tola 52, et 11, de Civitate, cap. 12, et lib. 19, cap. 4, beatitu-

5R

13.

Excluditur etiam
delectatio ab
essentia
beatitudine.

Arguitur pro spe.

105

Arguitur in
contrarium. 110 didinem [sic] hujus vitæ constituit in spe, et D. Thomas, 1,
2, quæst. 5, art. 3, ad primum sub disjunctione dicit nos vo-
cari beatos in hac vita, vel propter spem, vel propter fruitio-
nis participationem. In contrarium autem esse videtur, quia
hic actus consistit in motu et tendentia, et directe repugnat
consecutioni. Item beatitudo imperfecta debet habere pro-
portionem cum perfecta, sed beatitudo perfecta est tantum in
duobus actibus: ergo.

Auctoris decisio
satisfaciens
utrique parti. 115 14. Mihi videtur hominem in hac vita dupliciter posse
considerari, primo, ut existentem in quodam statu, in quo
potest aliquo modo consequi, et tenere suum finem, quem stat-
tum posset habere homo etiamsi illi non esset: promissa beat-
itudo alia perfecta, et hoc modo hominis beatitudo nullum ac-
tum essentialem requirit, præter cognitionem et amorem: et
120 hoc probant rationes posteriori loco factæ. Secundo potest
homo considerari, ut viator tendens ad perfectam beatitudinem
sibi promissam consequendam; et hoc modo spes dici <94>
potest essentialis huic homini viatori, ut possit aliquo modo
esse beatus, quia per spem aliquo modo consequitur, si non in
125 re saltem in spe, et quia sine spe nullum progressum facere pos-
set ad illum terminum. Denique perfectio viatoris, ut sic, in
motu consistit, et ita loquitur Augustinus.

Quartum dubium.

Quomodo 8.
beatitudines tales
dicantur a
Christo.
Matthæi 5. 130 15. Ultimo—Ultimo dubitari potest de aliis virtutibus moral-
ibus maxime propter verba Christi, Matth., quia videtur in eis
ponere beatitudinem: dicendum vero est hæc omnia non esse
de essentia cum non attingant Deum in se, auferre tamen im-
pedimenta charitatis, et disponere hominem ad perfectionem
ejus, et hac ratione illis tribui aliquo modo beatitudinem, ut
135 omnes exponunt. De qua re legi potest divus Thomas, 2, 2,
quæst. 180.

14.

The fourth doubt.

10R 15. Lastly, one can raise doubts concerning the other moral virtues,
especially as a result of the words of Christ in Matthew, for he seems to
place happiness in them. But it should be said that none of these is of
the essence of happiness since they do not attain God in himself. Still,
they remove the impediments of charity and dispose human beings to
their perfection. And for this reason they are attributed in some way to
happiness, as everyone explains. St. Thomas in IIaIIæ.180 can be read
15R concerning this matter.

How the eight
beatitudes are
called such by
Christ.
Matthew 5.